

TÜRKİYE-TÜRKMENİSTAN DOĞAL GAZ ANLAŞMASI

Doç. Dr. Anıl Çağlar ERKAN

Türkiye ile Türkmenistan arasında 1998'de başlayan doğal gaz ticaretine ilişkin görüşmeler 27 yıl sonra neticeye ulaştı. Türkmen gazının Türkiye'ye tedariki konusunda anlaşmaya varılırken, anlaşma ile 1 Mart 2025'ten itibaren teslimatların başlaması planlanıyor.

Tarihi Bir Adım

Türkiye ve Türkmenistan arasındaki bağlar son derece köklü bir temele dayanmaktadır. Bu doğrultuda taraflar arasında son yıllarda ciddi önem taşıyan stratejik konularda işbirliği ve ortaklık mekanizmalarının yürütüldüğüne tanıklık edilmektedir. Buna karşın enerji alanındaki işbirliği mekanizmalarının tesis edilmesinin nispeten daha çetrefilli bir hal aldığına da tanıklık edilmektedir. Buna karşın en son imzalanan anlaşmayla birlikte bu karmaşıklığın giderilmesi bakımından son derece kritik bir adım atıldığını söylemek mümkündür. Zira geçtiğimiz günlerde Türkiye ve Türkmenistan arasında varılan anlaşmanın görüşmeleri 1998 yılına dayanmaktadır. Dolayısıyla 27 yıl sonra gelen bu anlaşmayı taraflar arası enerji ilişkileri kapsamında tarihi bir adım olarak nitelendirmek mümkündür.

Anlaşmanın Dönüm Noktası: Mart 2024

Türkiye ve Türkmenistan arasındaki doğal gaz anlaşması 27 yıl sonra neticeye ulaşmışken bu sürece gelinmesinde bir takım dönüm noktalarının büyük oranda etkisi olmuştur. Bunlardan belki de en önemlisi taraflar arasında geçtiğimiz yıl Antalya Diplomasi Forumu'nda gerçekleştirilen görüşmedir. Öyle ki Cumhurbaşkanı Recep Tayyip Erdoğan, 1 Mart 2024'te Antalya Diplomasi Forumu'na katılmak üzere Türkiye'ye gelen Türkmenistan Halk Maslahatı Başkanı Gurbanguly Berdimuhamedov ile bir görüşme gerçekleştirmişti. Görüşmede, iki ülke arasında doğalgaz ve petrolde işbirliğini artıracak anlaşmalar imzalanmış, Türkmenistan'ın zengin doğal gaz kaynaklarının Türkiye'ye ve Türkiye üzerinden batıya ulaştırılması konusunda niyet beyanında bulunulmuştu. Söz konusu gelişme sonrasında taraflar arasındaki diplomasi trafiğinin hız kazandığı görülmektedir. Zira Temmuz 2024'te Enerji ve Tabii Kaynaklar Bakanı Alparslan Bayraktar, Türkmenistan'a giderek temaslarda bulunmuş ve bu konuda devlet başkanları düzeyinde ciddi bir irade olduğunun altını çizerek anlaşmanın neticeye ulaştırılması konusunda girişimler gerçekleştirmiştir. Bakan Bayraktar'ın yapmış olduğu girişimlerden ise kısa bir süre sonra sonuçlar elde edilmeye başlanmıştır. Öyle ki bu gelişmelerin ardından Türkmenistan'dan Türkiye'ye gaz akışının başlamasına yönelik gerekli teknik ve hukuki altyapının oluşması için yoğun mesai harcanmış ve bunun sonucunda da BOTAŞ ile Türkmengaz arasında enerji alanındaki işbirliğinde yeni bir dönemi başlatacak önemli bir mutabakat sağlanmıştır.

Anlaşmanın Detayları

BOTAŞ ve Türkmengaz arasındaki anlaşmanın detayları güç geçtikçe ortaya çıkmaktadır. Bu doğrultuda Mart 2025 itibariyle yıl sonuna kadar devam edecek bu tedarik sürecinde 1,3 milyar metreküplük doğal gazın Türkiye'deki kullanıcılara sunulması beklenmektedir. Bununla birlikte Türkiye Türkmenistan gazını İran-Türkiye doğalgaz bağlantı noktasında Gürbulak'tan teslim alacak ve gazın ülkede kullanılmaya başlanacağını bildirilmektedir. Ayrıca anlaşmanın farklı bir önemi de söz konusudur. Nitekim Türkmenistan doğal gazı Türkiye'ye gelmekle birlikte Türkiye üzerinden özellikle buna ihtiyaç duyan Avrupa'ya gidebilmesi de önem arz ediyor. Bu anlamda Türkiye'nin altyapısı buna hazır durumdadır. Fakat önemli bir kısıtın varlığı da söz konusudur. Öyle ki burada temel kısıt noktalarından biri Hazar'ın statüsü ve geçiştir. Nitekim Hazar geçişli bir

boru hattına sahip olunması durumunda çok daha yüksek miktarlarda yani Türkiye için de Avrupa için de önemli miktarlarda bir gazı tedarik etme imkânı olacaktır. Bu bağlamda anlaşmanın nihai hedefinin Türkmenistan doğal gazının Türkiye üzerinden Avrupa'ya ulaştırılmasıdır.

Anlaşmanın Önemli Noktaları

BOTAŞ ve Türkmengaz arasında yapılan anlaşmayı sıradan bir doğal gaz ticareti kapsamında ele almamak gerekmektedir. Dolayısıyla söz konusu anlaşma birçok açıdan önem taşımaktadır. Bunlardan ilki Türkiye'nin ilk defa kendi sınırları olmayan bir ülkeden boru hatları vasıtasıyla doğal gaz tedarik edecek olmasıdır. Nitekim Türkiye uzun süredir bilhassa gazlaştırma tesisleriyle LNG formunda farklı ülkelerden doğal gaz temin edebilmektedir. Buna karşın söz konusu anlaşmayla birlikte Türkiye ilk defa kendi sınırları olmayan bir ülkeden boru hatları vasıtasıyla doğal gaz temin etme imkânı bulmuştur. Bununla birlikte BOTAŞ ve Türkmengaz arasındaki bu stratejik iş birliği, enerji kaynak çeşitliliğinin artırılması ve Türkiye'nin enerji merkezi olma hedefi doğrultusunda önemli bir adım teşkil etmektedir.

Sonuç

BOTAŞ ve Türkmengaz arasındaki iş birliği, Türkiye'nin enerji arz güvenliğini artırma ve enerji ticaretinde merkezi bir konuma gelme hedefleri açısından stratejik bir adım teşkil etmektedir. Türkmenistan doğal gazının Türkiye'ye tedariki, hem iki ülke arasındaki ekonomik ve diplomatik ilişkileri güçlendirecek hem de Türkiye'nin Avrupa enerji piyasalarına erişimini genişletecektir. Ayrıca, bu anlaşma, enerji çeşitliliğini artırarak Türkiye'nin bölgesel enerji denkleminde daha etkin bir aktör olmasını sağlayacaktır. Ancak sürecin başarılı bir şekilde yönetilebilmesi için teknik altyapının modernizasyonu, uluslararası hukuki düzenlemeler ve finansal sürdürülebilirlik gibi unsurların dikkate alınması gerekmektedir. Bu çerçevede, BOTAŞ ve Türkmengaz arasında sürdürülecek teknik ve diplomatik müzakereler, anlaşmanın uzun vadeli başarısını belirleyecek temel faktörler arasında yer almaktadır.